

– казкотерапія як інструмент розвитку особистості дитини та її здібностей. У цьому випадку казка позитивно впливає на здатність дитини фантазувати, сприяє розвитку творчого мислення та уяви, розкриває внутрішній світ дитини;

– казкотерапія як психотерапія. Це дає змогу дитині подолати власні страхи, надмірну тривожність, пропрацювати ті індивідуальні особливості, які порушують її гармонійний розвиток тощо.

Перспектива дослідження. У розробці форм роботи щодо застосування казкотерапії у організації навчально-виховної діяльності з учнями з порушеннями інтелектуального розвитку на базі Запорізької спеціальної загальноосвітньої школи-інтернат «Джерело» Запорізької обласної ради.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вачков В. И. Сказкотерапия: развитие самосознания через психологическую сказку. М. : Ось-89, 2001. 144 с.
2. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д., Грабенко Т. М. Практикум по креативной терапии. СПб. : Издательство «Речь», «ТЦ Сфера», 2001. 400 с.
3. Копытин А. И. Основы арттерапии. СПб. : Речь, 1999. 242 с.
4. Сарнацький С. В., Сарнацька Л. В. Українські народні казки, як концепт ранньої інкультурації молодших школярів з порушенням інтелектуального розвитку. *Пошуки і знахідки* : Матеріали наукової конференції СДПУ / Укл. В. К. Сарієнко. Слов'янськ, 2009. 177 с.
5. Стадненко Н. М., Матвєєва М. П., Обухівська А. Г. Нариси з олігофренопсихології. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2002. 200 с.
6. Шульга Т. Психосоціальна роль казки у корекції вад розумово відсталості дитини. URL: www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vird/2011_13/PDF/26.pdf.

Разуваєва Олена Сергіївна

магістрантка спеціальності 016 Спеціальна освіта
(Тифлопедагогіка. Сурдопедагогіка)
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка
Науковий керівник – канд. пед. наук, доцент
О. В. Колишкін

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ПРИРОДОВІДПОВІДНОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ДІТЕЙ ЗІ ЗНИЖЕНИМ СЛУХОМ

У статті розкрито теоретичні аспекти реалізації принципу природовідповідності в освітньому процесі дітей зі зниженим слухом. Реалізація принципу природовідповідності в освітньому процесі дітей зі зниженим слухом передбачає наявність методології ноосферної освіти, завданням якої є обґрунтування засобів, методів, ходу, умов для

практичної організації та проведення освітнього процесу, методики викладання навчальних дисциплін, технології організації педагогічного простору, методів психологічної корекції особистості (психологія ноосферного розвитку особистості); програми підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів.

Ключові слова: принцип природовідповідності, реалізація, діти зі зниженим слухом, освітній процес.

Razuvayeva Olena Serhiyivna

Master's student majoring in 016 Special Education
(Typhlopedagogy. Deaf pedagogy)
Sumy State Pedagogical University
named after A.S. Makarenko
Supervisor - Ph.D. ped. sciences, Associate Professor
O.V. Kolishkin

THEORETICAL ASPECTS OF IMPLEMENTATION OF THE PRINCIPLE OF NATURE COMPLIANCE IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF CHILDREN WITH HEARING DISABILITY

The article reveals the theoretical aspects of the implementation of the principle of conformity in the educational process of children with hearing loss. Implementation of the principle of naturalness in the educational process of hearing-impaired children requires a methodology of noosphere education, the task of which is to substantiate the means, methods, course, conditions for practical organization and conduct of the educational process, teaching methods, technology of pedagogical space, methods of psychological correction psychology of noosphere development of personality); training and retraining programs for teachers.

Keywords: the principle of environmental compliance, implementation, children with hearing loss, educational process.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства ставить перед освітою нові завдання. У Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») йдеться про необхідність розвитку освіти на основі нових прогресивних концепцій, запровадження у навчально-виховний процес сучасних педагогічних технологій та науково-методичних досягнень з метою забезпечення у кожному навчально-виховному закладі відповідних умов для навчання і виховання фізично та психічно здорової особи.

Сьогодні необхідна гуманітаризація освіти, яка покликана формувати у дитини цілісну картину світу, духовність, культуру особистості і планетарне мислення; відкритість системи освіти, яка пов'язана з її орієнтованістю на цілісний неподільний світ, його глобальні проблеми, усвідомленням пріоритетності загальнолюдських цінностей над груповими і класовими.

Аналіз досліджень і публікацій. Основні напрями та перспективи розвитку екологічної освіти та виховання, об'єктивні та суб'єктивні передумови формування ставлення особистості до природи на основі гармонійного

співіснування з нею розкрито у працях А. Захлебного, І. Зверєва, А. Сидельковського, І. Суравегіної [3]. Проблеми формування екологічної культури молодших школярів, адаптацію змісту екологічної освіти до умов початкової школи розглянуто у працях Т. Байбари, Н. Бібік, О. Крюкової, Л.Мельник, Г. Пустовіта, Н. Пустовіт, Г. Тарасенко та ін. [1; 3]. Концептуальні положення та теоретичні проблеми змісту екологічної освіти та виховання, важливість і необхідність формування бережливого ставлення до природи у дітей зі зниженим слухом зазначали Т. Розанова, Л. Фомічова та ін. [2].

Система освіти повинна стати для учня інструментом реальної підготовки до життя і до освоєння передових технологій, способом формування учнем образу самого себе (самоідентифікація) за допомогою індивідуального засвоєння і переробки знань, умінь і навичок, вироблених людством про природу, суспільство, людину.

Мета статті – розкрити теоретичні аспекти реалізації принципу природовідповідності в освітньому процесі дітей зі зниженим слухом.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом все сильніше усвідомлюється різниця між освіченими і вихованими людьми. Підвищилася інформованість суспільства, проте, як свідчить практика, це процес односторонній, негармонійний. Люди використовують отриману інформацію, не відаючи про наслідки своєї діяльності. Недооцінюється усвідомлення ролі людини в природі. Однобоке навчання призводить до некоректної постановки цілей і завдань освіти. Звідси впливає результат наступної діяльності людини, вибір їм засобів для досягнення своїх або суспільних цілей.

Не можна закривати очі на те, що традиційна система освіти може не збігатися з можливостями самореалізації особистості, з цілями та потребами суспільства. В той же час система освіти може стати гнучкою у формах і методах, інструментальною у керуванні процесом і ефективною, якщо в основі своїй організації, «на вході» матиме природні компоненти індивіда та соціуму, а «на виході» – оптимальний результат, тобто найкращим чином (і в оптимальний час) засвоєні і застосовані в життєвих ситуаціях знання, вміння, навички [1].

Система освіти повинна стати для учня інструментом реальної підготовки до життя і до освоєння передових технологій, способом формування учнем образу самого себе (самоідентифікація) за допомогою індивідуального засвоєння і переробки знань, умінь і навичок, вироблених людством про природу, суспільство, людину.

Основним завданням освіти має стати організація процесу багатогранного становлення людини, її творчого гармонійного розвитку і підготовки кадрів різних рівнів для забезпечення нескінченного зростання творчості в глобальній системі «Природа – людина – суспільство». Підсумком подібної переорієнтації має стати уявлення про результати діяльності освітньої системи: виховання цілісного, здорового мислення людини, надання їй ефективних інструментів для самостійного вибору свого місця в системі природи-суспільства, для уміння ставити цілі, вибирати засоби і бачити наслідки своїх дій. Ідеал самореалізації особистості у всіх сферах людського життя повинен стати генеральною метою функціонування освітньої системи.

Реалізація принципу природовідповідності в освітньому процесі дітей зі зниженим слухом передбачає наявність:

- методології ноосферної освіти, завданням якої є обґрунтування засобів,
- методів, ходу, умов для практичної організації та проведення освітнього процесу;
- методики викладання навчальних дисциплін (REAL-методика);
- технології організації педагогічного простору;
- методів психологічної корекції особистості (психологія ноосферного розвитку особистості);
- програми підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів [3].

Завданням ноосферної освіти є забезпечення права людини на економічне і інструментальне творче мислення. Екологічне мислення (синоніми: гармонійне, природне, універсальне, біосферне, здорове) визначається узгодженістю із природними законами Всесвіту, тому в роботу залучені сукупно ліва і права півкулі мозку людини. Таке мислення не призводить до порушення біосфери. Гармонійна, універсальна, здорова людина демонструє природну якість, яка визначається цільнодінамічним (двуполушарним), екологічним мисленням.

В сучасному освітньому процесі ліва півкуля головного мозку людини значно перевантажена (зір, слух), а права півкуля залишається практично незадіяною (нюх, дотик, образне мислення, інтуїція, артистизм та інші). Ліва півкуля раціоналістична, лінійна, а права – творча, нелінійна. Лише при гармонійній, синхронній роботі обох півкуль людина може мислити цілісно.

Людина з ноосферним мисленням, згідно концепції ноосферної освіти, стане правильно розуміти своє місце в природі і еволюційну роль, виконуючи біосферну функцію підтримки «запасу стійкості» природних систем. Природна складова моральності цієї людини буде ставитися до її взаємин з природою: морально все те, що сприяє виконанню людиною її біосферної функції, аморально все, що цьому суперечить. Ноосферне мислення означає свідомий вибір людини на користь екожиття, позиції «я в природі», любові до природи, усвідомлення свого місця в природі і нарешті, співтворчості людини і природи (на відміну від позиції «я – цар природи», підкорення і перетворення природи – в кінцевому рахунку, позиції споживчого і хижацького ставлення до природи).

Традиційний педагогічний метод, базуючись на двох каналах сприйняття інформації (слух і зір), залишає без навантаження інші сенсорні канали, душевну, духовну сфери і відповідно, певні зони мозку, володіє низьким ступенем біологічної адекватності природі людини.

REAL-технологія – гнучка технологія, біоадекватна природі людини (від англійського слова Real – реальний, дійсний). Форми роботи націлені на активне залучення і розвиток здібностей лівої і правої півкуль головного мозку і фізіологічних функцій організму. Таким чином, Real-технологія – релаксаційно-активне біоадекватне викладання в якості основопологаючого проголошує принцип природних біоадекватних для людини умов навчання:

- зміни активності і релаксації в ході уроку як природного біоритму всього живого;
- навчання в міні-групах (6-8 чоловік), природних для психофізичного комфорту учнів і педагога;
- можливості переходу учнів із групи в групу з метою пошуку найбільш комфортних умов навчання і відповідного рівня підготовки;
- тісного особистого контакту з 2-3 педагогами по одному предмету з метою коригування знань, умінь і зміцнення комунікативних здібностей учнів [2; 3].

Метою ноосферної освіти є розвиток двопівкульності мислення, його цілісності за допомогою мислеобразів. Для цього використовуються можливості всіх сенсорних систем. Але і в методиці корекційної роботи передбачена опора на чуттєвий досвід учнів, рекомендується максимально повне використання можливостей систем організму. В. Липа відзначає, що необхідний наочно-дієвий характер знайомства та дослідження пропонованих предметів, об'єктів

(дитина по можливості повинна отримати максимально повну інформацію про об'єкт, з використанням усіх збережених аналізаторів, включаючи дотик, нюх і смак, хоча в даному контексті мова йде тільки про дітей молодшого віку [3].

Розглянута технологія за формою є релаксаційно-активною, тобто періоди активної роботи (тренування лівої півкулі) змінюються релаксацією, під час якої працює права півкуля. Даний підхід рекомендує використання музики (особливо на етапі релаксації) як додаткового методу впливу на кожному уроці. При традиційному підході музикотерапія використовується як метод найчастіше на уроках музики (в якості основного і провідного чинника впливу), в роботі психолога або в позаурочний час. Необхідно відзначити, що даний підхід до подачі навчального матеріалу передбачає повторення досліджуваного матеріалу кілька разів в ході уроку, але дозовано маленькими «порціями».

Основний акцент ноосферного виховання зроблений на розвитку духовності, його моральних принципів і засад, уміння співвідносити свої дії і вчинки з Законами Миру, вихованні бажання і внутрішньої потреби жити так, щоб не нашкодити. Цей принцип також дуже важливий в роботі будь-якого педагога. Дана методика викладання, в якій використовуються можливості людини продуктивно працювати як в активному, так і в релаксаційному стані, дозволяє в кілька разів підвищити ефект розуміння та засвоєння навчальної інформації, створити кращу мотивацію до навчання.

Висновки. Таким чином, в роботі розкрито теоретичні аспекти реалізації принципу природовідповідності в освітньому процесі дітей зі зниженим слухом. Розглянута методика не передбачає протистояння з традиційною системою освіти і використовується в рамках будь-яких, у тому числі нових, програм. Учні зі зниженим слухом залучаються до навчання завдяки особистісно-орієнтованій, здоров'язберігаючій основі біоадекватної методики.

Перспектива дослідження. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в удосконаленні сучасних підходів до отримання екологічної освіти в учнів різних вікових груп зі зниженим слухом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Липа В. А. Основы коррекционной педагогики : учеб. пособ. Донецк : Лебідь, 2002. 327 с.
2. Сурдопедагогика : учеб. для студ. высш. пед. завед. / под ред. Е. Г. Речицкой. М. : ВЛАДОС, 2004. 655 с.
3. Тарасенко Г. С. Дивосвіт: технологія естетико-екологічного виховання. 2-ге вид. із змінами. К. : Рута, 2000. 208 с.